

IRINA VAINOVSKI-MIHAI

VECHEA ARABIE
*ORIZONTURI GEOGRAFICE, SOCIALE ȘI
CULTURALE*

Copyright © 2013, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VAINOVSKI, IRINA

**Vechea Arabie : orizonturi geografice, sociale
și culturale** / Irina Vainovski-Mihai. - București :
Pro Universitaria, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-718-5

94(532)

Notă introductivă

„Intraductibilă”, dar a încântat în limbile engleză, franceză și germană mari scriitori europeni; rigidă și convențională, dar a stârnit dorința de a-i reconstrui structura cu mijloacele altor graiuri; vorbind de o lume particulară, departe de Europa în spațiu, timp și cultură, a stârnit interesul de a o apropia; când volatilă, când alunecoasă, a intrat sub bisturiul filologilor, al istoricilor, în încercarea de a-i pătrunde substraturile; monotună și pleonastică s-a impus a fi deslușită prin arabescuri semantice; apăsătoare și grațioasă a cerut o lectură echilibrată; sinceră și plâsmuitoare a creat mituri; a animat fabulos locuri aproape inerte.

Aceasta este poezia arabă veche. Efortul de a o descifra este din plin răsplătit de priveliștea singulară pe care ne-o deschide.

Lucrarea de față se adresează tuturor celor interesați de vechea Arabie. Din paginile ei vor putea afla care sunt principalele repere geografice, sociale și culturale ale acelei lumi și, nu în ultimul rând, motivul pentru care i-a atras pe istoricii, negustorii și cuceritorii lumii antice, apoi pe cei ai lumii moderne, care au revenit pe urmele lor. Totodată, cartea

pune în evidență cum un fir străbate de la un capăt la altul povestea: este auto- și hetero-imaginea arabilor, care, în esența sa, s-a menținut de-a lungul mileniilor.

Pentru poezia arabă veche am prezentat și definit principalele trăsături specifice și am semnalat punctual unele aspecte ale problematicii traducerilor. Pentru versurile citate am propus propriile mele versiuni, mai curând literale, din intenția de a rămâne pe cât posibil aproape de textul original. Nu am oferit, însă, o transpunere literară completă a poemelor fiindcă, pe de o parte, un asemenea demers ar fi depășit scopul lucrării de față și, pe de altă parte, o asemenea variantă există deja, în valoroasa traducere a Mu'allaqātelor, realizată de Grete Tartler.

Pentru termenii și numele proprii din limba arabă am utilizat sistemul internațional de transliterare, dar am utilizat ortografia tradițională românească pentru toponimele cunoscute și intrate în uz (Bagdad, Damasc), indicând, la prima menționare a acestora, transliterarea exactă din arabă. În fragmentele de poezii traduse, pentru cursivitatea lecturii, am renunțat la folosirea diacriticelor speciale de transliterare.

*Irina Vainovski-Mihai
București, ianuarie 2013*

I. Orizonturi geografice

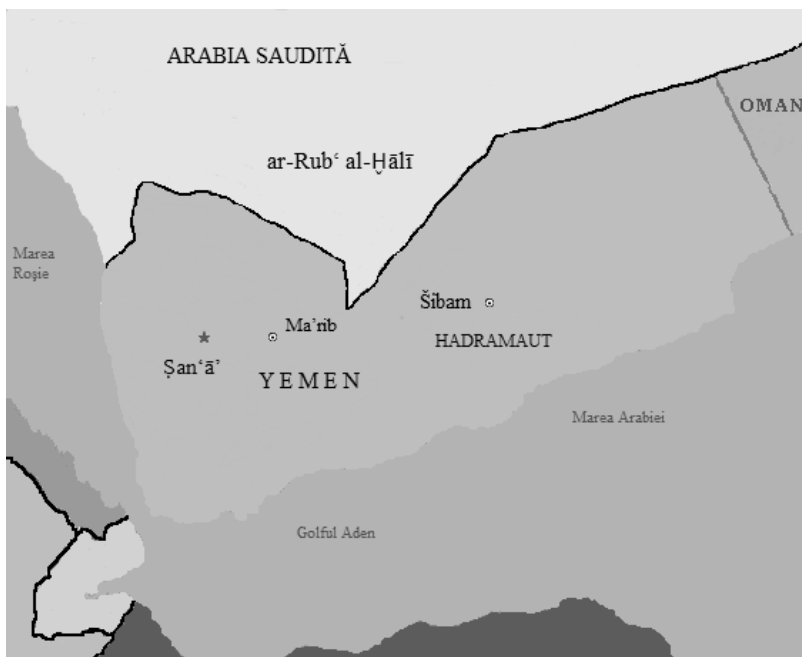
Peninsula Arabă, numită de arabi „Insula Arabilor” (*Ġazīrat* l-*‘arab*), este situată în sud-vestul Asiei și are o suprafață de peste trei milioane de km². Legată de Asia continentală doar în nord, este delimitată în vest și sud-vest de Marea Roșie, în sud de Golful Aden, în sud și sud-est de Marea Arabiei, iar în est, țărmurile sale sunt scăldate de apele Golfului Persic (numit și Golful Arab) și de Golful Oman (v. **Harta 1**). În nord, peninsula se prelungește cu Deșertul Sirian, fără o linie strictă de demarcație. După particularitățile geografiei fizice și ale climei, autorii greci și romani au dat nume sugestive regiunilor Arabiei: Arabia Felix (în greacă: Arabia Eudaimon), Arabia Deserta și Arabia Petraea.

Harta 1

Forma dominantă de relief este platoul înalt, arid, cu zone nisipoase în nord și în sud, punctate la distanțe mari între ele de oaze fertile. Câmpiile fertile acoperă litoralul doar în sud-vestul yemenit, în regiunea pe care romanii și grecii au numit-o „Arabia Fericită”, Arabia Felix și Arabia Eudaimon (v. **Harta 2**). Chiar dacă, la scară mare, peisajul Arabiei pare aspru și monoton, la nivel microregional există o mare diversitate: oaze pline de palmieri, zone sărăturate și terase nămolose, vulcani, astăzi stinși, ce au format platouri de lavă în perioada când erau activi, formațiuni din rocă pe care vântul le-a modelat în forme stranii, pășuni pentru oi, capre, cămile și cursuri de apă create în anumite văi de ploile sezoniere (uedurile).

Harta 2

De altfel, antropologul Daniel Martin Varisco este de părere că există motive climatologice și istorice temeinice pentru care, în zona Yemenului, s-a dezvoltat una dintre cele mai importante civilizații timpurii ale peninsulei Arabe: au existat suficiente surse de apă (alimentate de precipitații sau create prin irigații), iar agricultorii s-au dovedit deosebit de eficienți „în utilizarea fiecărui strop”.¹

Cu o climă aspră, tropical-deșertică, marcată în general de uscăciune și temperaturi foarte mari, care depășesc frecvent 50 de grade Celsius, peninsula înregistrează temperaturi ridicate chiar și în zonele apropiate de mare. După cum nota Samuel Marinus Zwemer (1867-1952), la Basra (v. **Harta 3**), în lunile iunie-august ale anului 1887, media temperaturii maxime a fost de 37° C, iar cea a temperaturii minime de 28° C.² Arabia nu se bucură de condiții mai blânde nici în regiunile muntoase, unde nopțile sunt răcoroase până și vara, în timp ce iarna, vântul dinspre nord devine tăios. Același misionar american, călător și cercetător, care a petrecut peste un deceniu în Arabia la sfârșitul secolului al XIX-lea, relatează cum, într-un drum pe care l-a făcut în luna iulie a anului 1892, a trecut într-o singură zi de la o temperatură de 37° C în orașul yemenit al-H{udayda, situat pe țărmul Mării Roșii (v. **Harta 4**), la numai 12° C

¹ Daniel Martin Varisco, „Water Sources and Traditional Irrigation in Yemen”, în G. Rex Smith *et al.* (ed.), *New Arabian Studies*, vol. 3, University of Exeter Press, 1996, p. 238.

² Samuel Marinus Zwemer, *Arabia: The Cradle of Islam: Studies in the Geography, People and Politics of the Peninsula, with an Account of Islam and Mission-Work*, Oliphant Anderson and Ferrier, 1900, p. 20.

când a ajuns în munți.³ Nu doar S{an‘ā’ (v. Harta 2), ci întreaga zonă,

Harta 3

remarcă Zwemer surprins, știe prea bine ce înseamnă anotimpul iernii, cu ploi reci și chiar îngheț timp de trei luni pe an.⁴

Din punct de vedere climatic, Arabia este împărțită în două zone, care au determinat și existența a două tipuri de populație, sedentară și nomadă:

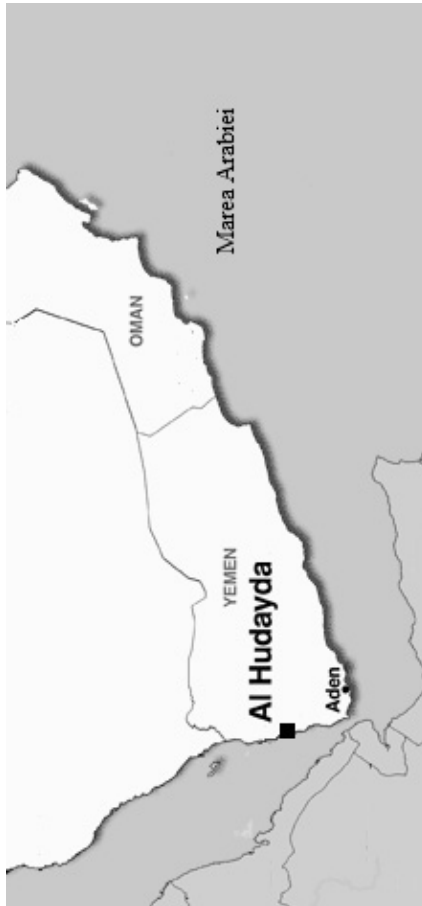
- **O zonă** în care precipitațiile sub formă de ploaie favorizează culturile agricole.

³ *Ibid.*

⁴ *Ibid.*, p. 21.

- **O zonă** în care ploile din timpul iernii sunt insuficiente pentru culturile agricole, dar permit dezvoltarea unei flore spontane, ce constituie pășunile din stepe.⁵

Harta 4

⁵ David Waines, *Food Culture and Health in Pre-modern Islamic Societies*, Brill, 2011, pp. 1-2.

Iar în funcție de caracteristicile reliefului, geografii împart în general Arabia în patru regiuni:

- **Zona vestică** (ce se întinde de-a lungul Mării Roșii și care, în sud, are o altitudine de 3600 m).
- **Zona interioară**, deșertică (cu ar-Rub‘ al-H~ālī în sud, an-Nafūd și ad-Dahnā’ în centru, H{ismā, al-H{ammād și Deșertul Sirian [Bādiyat aș-Šām] în nord). (v. **Harta 5 și Harta 1**)
- **Zona de sud-vest**, ce beneficiază de ploile musonice (atât de faimoasă în antichitate pentru munții săi înalți, câmpiile litorale spectaculoase, văile adânci și, nu în ultimul rând, pentru producția de arome).
- **Zona de est**, pe coastele Golfului Persic (cu o climă caldă și umedă).

Harta 5

